

سبحانه
و عظيمه

ضرورت کاهش فاصله اجرای سرشماری در کشور

به مناسبت جلسه هم اندی‌شی در خصوص اقلام مورد پرسش
در سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰

دیرخانه ستاد سرشماری ۱۳۹۰

خرداد ۱۳۸۸

هدف کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن،
جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، در زمینه‌ی تعداد
جمعیت و واحدهای مسکونی کشور و ویژگی‌های
عمده‌ی آن‌ها به‌منظور تأمین اطلاعات پایه‌ای
مورد نیاز توسعه‌ی اجتماعی - اقتصادی خانوار
در سطوح مختلف جغرافیایی کشور و نیز تهیه
چارچوب‌های آماری مناسب در زمینه
خانوار و مسکن است.

سابقه سرشماری در جهان

اولین سرشماری‌های نفوس به روش جدید

✓ سوئد ۱۷۴۹
✓ نروژ و دانمارک ۱۷۶۹
✓ آمریکا ۱۷۹۰
✓ فرانسه و انگلستان ۱۹۵۰

 گفته شده تا آغاز قرن بیستم کمتر از ۲۰ درصد جمعیت دنیا سرشماری شده بود، اما در سال ۱۹۵۰ تقریباً ۸۰ درصد از جمعیت دنیا مورد شمارش قرار گرفت.

ادامه سابقه سرشماری در جهان

 در سال ۱۸۵۳ در نخستین کنگره بین‌المللی آمارشناسان در

بروکسل قطعنامه‌ای تصویب شد که در آن کشورهای جهان و دولت‌ها به سرشماری‌های عمومی نفوس در فاصله هر ده سال یک بار ترغیب شدند. این کنگره اصول نخستین سرشماری‌های امروزی را تدوین نمود که با پی‌گیری‌های اداره‌ی آمار سازمان ملل متحد و باتجربه کشورهای جهان به تدریج اصلاح و تکمیل شد.

 سازمان ملل همچنان در **توصیه‌های دور ۲۰۱۰** اجرای سرشماری را در فاصله زمانی مشخص و حتی‌المقدور ده سال یک بار پیشنهاد می‌کند ولی برخی کشورها به دلیل تغییرات سریع جمعیتی و ضرورت دسترسی به اطلاعات در فاصله زمانی کوتاه‌تر، اقدام به انجام سرشماری در میانه دهه می‌نمایند.

سابقه سرشماری در ایران

اولین تلاش برای سرشماری در ایران، در سال ۱۳۱۸ صورت گرفت که به دلیل وقایع سال ۱۳۲۰، با سرشماری از ۳۵ شهر عملاً ناتمام ماند.

نخستین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در ایران در آبان ماه سال ۱۳۳۵ به طور رسمی اجرا شد.

سرشماری‌های بعدی هر ده سال یک بار، یعنی به ترتیب، در آبان ماه سال‌های ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ صورت گرفت.

یک استثنا در دوره ده ساله انجام سرشماری‌ها وجود دارد که مربوط به سرشماری جاری جمعیت سال ۱۳۷۰ است.

دلیل این امر، تغییرات وسیع جمعیتی در پنج‌ساله ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ بود

که با پایان یافتن جنگ تحمیلی صورت گرفت و بنابراین، چارچوب‌های آماری ساخته شده از سرشماری سال ۱۳۶۵ را بی‌اعتبار نمود.

سرشماری‌های پنج ساله در کشورهای مختلف

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد در کشورهای کانادا، ژاپن، استرالیا، نیوزلند، فنلاند، کره جنوبی، کریباتی، جزایر کوک، پالاو و ساموا هر پنج سال یک بار سرشماری جمعیت انجام می‌شود و در کشورهای مکزیک (۲۰۰۵)، ترکیه (۱۹۹۰)، سوئد (۱۹۸۵) و جزایر فالکلند به طور موردی برحسب نیاز کشورها در میانه دوره، یک یا دو سرشماری انجام شده است. همچنین در هنگ کنگ و ماکائو هر پنج سال یک بار سرشماری برای کسری از خانوارها اجرا می‌شود.

دلایل مهم این کشورها برای کم کردن فاصله سرشماری عبارت است از:

- ۱ تغییر ساختار سنی جمعیت، جوانی و سالخوردگی جمعیت
- ۲ تعیین سطح توسعه‌یافتگی و دسترسی به شاخص‌های کلیدی
- ۳ تغییر الگوی باروری

دلایل لزوم سرشماری پنج ساله در ایران

ایران از جمله کشورهای در حال توسعه می باشد
از خصوصیات کشورهای در حال توسعه، **در حال گذار بودن**
است، بدین معنی که تغییر در وضعیت های اقتصادی، سیاسی،
اجتماعی و فرهنگی بسیار گسترده می باشد.
بنابراین به هنگام بودن آمار و اطلاعات برای ایجاد شناخت
وضعیت کشور در زمینه های مختلف ضروری است.

تغییرات ویژگیهای جمعیتی و اجتماعی کشور در فاصله سالهای ۱۳۸۵-۱۳۸۰

✓ بررسی مختصری در مورد تعدادی از آمارهای ثبتي، تغییرات قابل ملاحظه ای را در ویژگیهای جمعیتی و اجتماعی کشور در یک فاصله کوتاه زمانی (۱۳۸۵-۱۳۸۰) نشان می دهد (جدول ۱). بدیهی است چنین تغییرات قابل ملاحظه ای لزوم کوتاه تر شدن فواصل سرشماری های عمومی نفوس و مسکن را نشان می دهد.

تفسیرات شاخصهای منتخب جمعیتی و اجتماعی کشور								انباشت شاخص جمعیتی در دوره ساله	تفاوت دوره ساله
تعداد موالید	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
تعداد مرگ ومیر	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
تعداد ازدواجهای ثبت شده	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
تعداد فارغ التحصیلان دانشگاهی	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
تعداد صدور پروانه ساختمانی در نقاط شهری	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
تعداد شهرهای کشور نسبت شهرنشینی	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع
	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع	شهری	روستایی	جمع

* شامل دانشگاه پیام نور نمی باشد.

تحولات جمعیتی

الف-موالید و میر و میر

انباشت

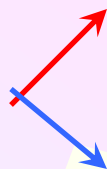
۱۳۸۵

۱۳۸۰

سال

شاخص

۱۲۵۳۹۱۳

۴۰۸۵۶۳

۱۱۱۰۸۳۶

۴۲۱۵۲۵

تعداد موالید

۷۱۹۵۲۶۹

تعداد مرگ و میر

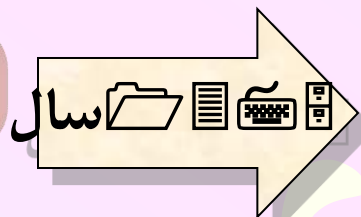
۲۲۶۸۹۱۶

از آنجایی که تعداد موالید و مرگ و میر ارتباط مستقیمی با رشد طبیعی جمعیت دارد و از شاخصهای مهم جمعیتی می باشد و باتوجه به عدم پوشش کامل ثبت آمارهای حیاتی و تحولات سریع در این گونه آمارها در کشور، نیاز به نتایج سرشماری در دوره های کوتاه تر از ۱۰ سال، بیش از پیش احساس می شود.

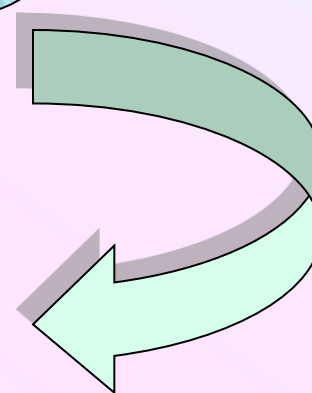

تغییرات مربوط به باروری

میزان باروری کل

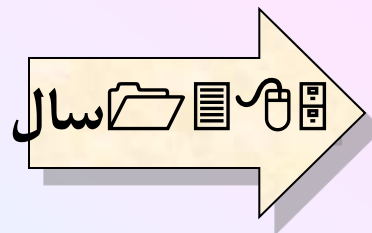

۲.۹۶ فرزند

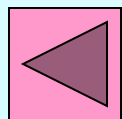
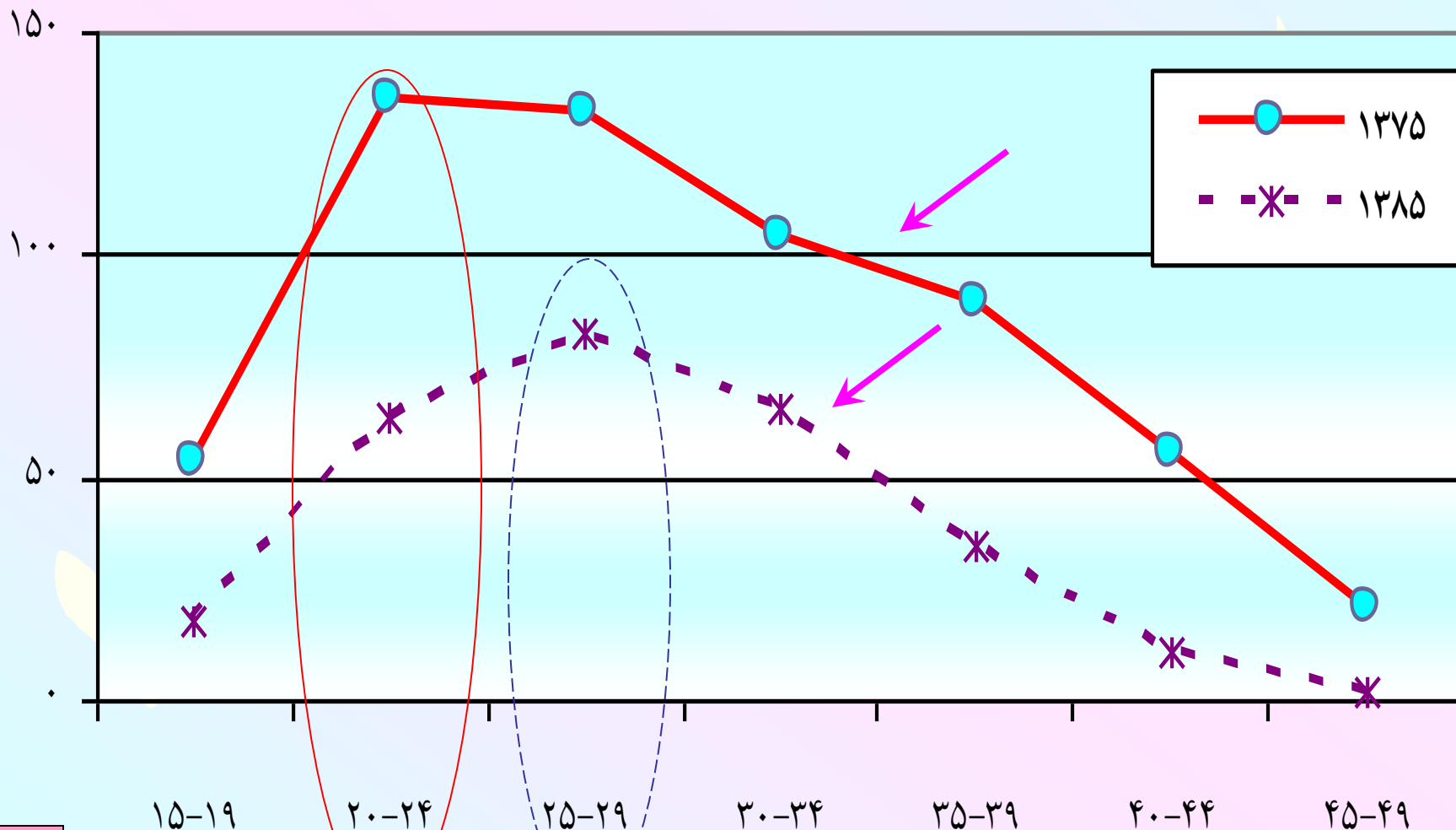
۰.۹

میزان باروری کل

۱.۸ فرزند

تغییرات مربوط به الگوی باروری در گروه های ویژه سنی در فاصله سالهای ۷۵-۱۳۸۵

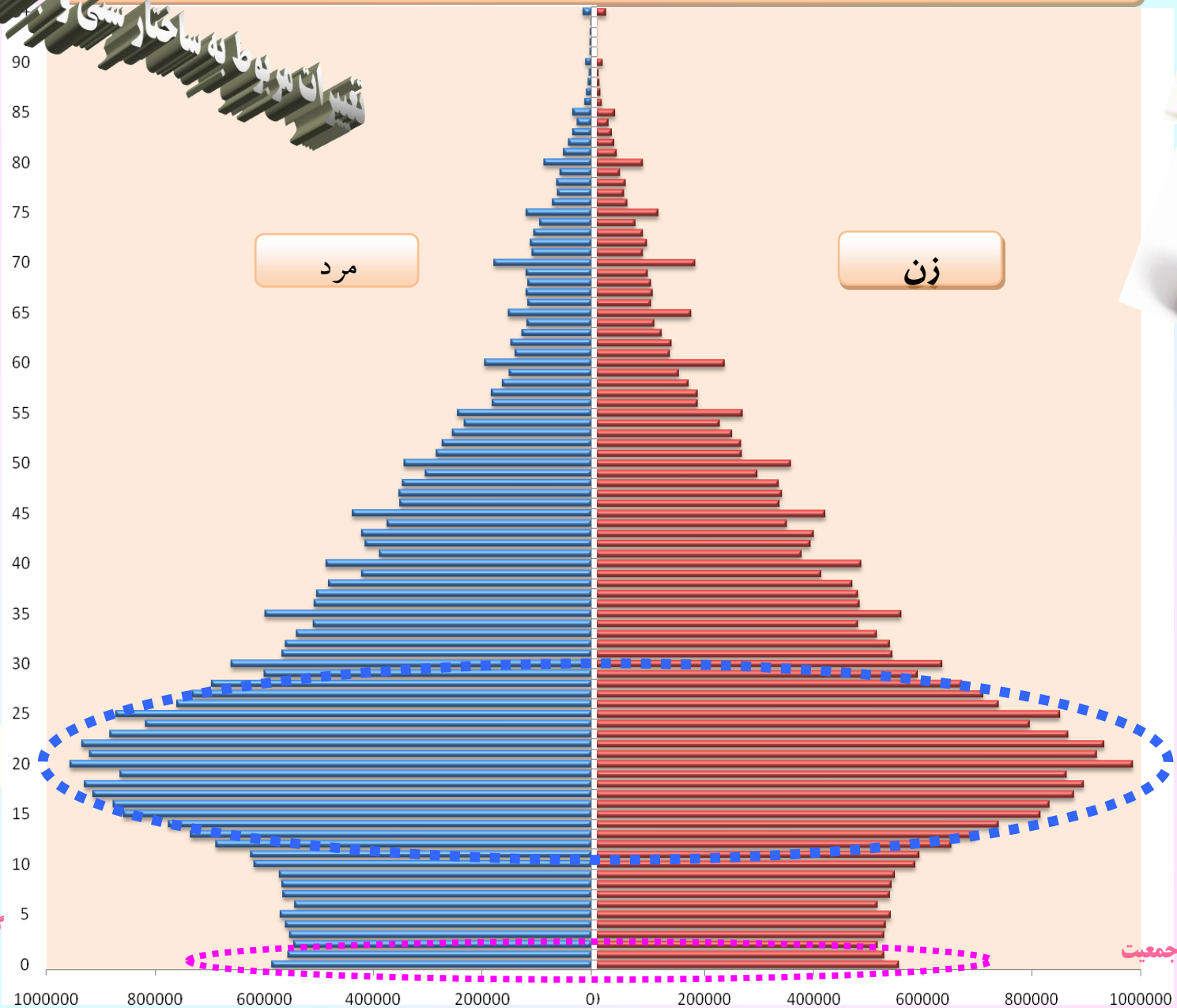
ادامه تحولات جمعیتی

ب- ازدواج

تعداد ازدواجهای ثبت شده ۶۴۱۹۴۰ مورد در سال ۱۳۸۰ به ۷۷۸۰۲۳ مورد در سال ۱۳۸۵ ازدواج افزایش یافته است. افزایش تعداد موارد ازدواج در کشور در سالهای اخیر، متأثر از جوان تر شدن ساختار سنی جمعیت (ورود موالید سالهای ۱۳۶۰-۱۳۶۵ به سنین ازدواج) و نگرش و انگیزه مثبت جوانان و خانواده های ایرانی برای ازدواج و تشکیل خانواده می باشد. بدیهی است که هر ازدواج، حداقل ۳ خانواده را تحت تاثیر قرار می دهد و ضرورت برنامه ریزی های جدید، در ابعاد مختلف افزایش می یابد. چنین تغییراتی در سطح وسیعی از جامعه، بازنگری برنامه ریزی ها و سیاستگذاری های اجتماعی، بهداشتی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی را برای دولت مردان در دوره های کوتاه تر از ۱۰ سال می طلبد.

هرم سنی جمعیت ایران - سال ۱۳۸۵ (سنین منفرد)

مرد

زن

فرصت طلایی
پنجره فرصتها

تورم جوانی

کشاوری جمعیت

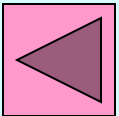
کشاوری جمعیت

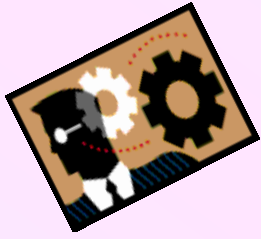

ادامه تحولات جمعیتی

د- مهاجرت:

- ✖ در مورد آمارهای مهاجرت در کشور ساز و کار معینی وجود نداشته و تنها منبع رسمی تولید این آمارها سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن می‌باشد. آمارهای تولید شده از طریق سرشماری‌ها می‌تواند آمار مهاجرت داخلی کشور آن هم در فواصل زمانی ۱۰ ساله تولید نماید. بنابراین با توجه به خلأهای آماری کشور در زمینه مهاجرت از یک سو و اهمیت این آمارها در مطالعات جمعیتی و برنامه‌ریزی‌های کشور زمان آن رسیده تا با اجرای سرشماری ۵ ساله در جهت رفع خلأهای موجود گام‌های اساسی برداشته شود.
- ✖ در فاصله سال‌های ۶۵-۱۳۵۵ حدود ۸.۵ میلیون نفر، در فاصله ۷۵-۱۳۶۵ حدود ۷.۸ میلیون نفر و در فاصله ۸۵-۱۳۷۵ بیش از ۱۲.۱ میلیون نفر محل اقامت خود را تغییر داده‌اند. این تغییرات که جاذبه‌ها و دافعه‌های مهاجرتی را نشان می‌دهد همراه با رشد طبیعی جمعیت باعث افزایش یا کاهش محدوده‌های سیاسی خواهد شد.
- ✖ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵ نشان می‌دهد رشد جمعیت در استان‌های مختلف به شدت ناهمگون است به طوری که رشد جمعیت در استان سیستان و بلوچستان با حدود ۳.۳۶ درصد، بیش از ۳۰ برابر رشد جمعیت استان همدان با ۰.۱۱ درصد می‌باشد.
- ✖ محاسبه جمعیت و رشد جمعیت که قسمتی از آن متأثر از مهاجرت است و باعث افزایش یا کاهش جمعیت استان، شهرستان و شهر یا آبادی می‌شود در فاصله ۱۰ سال برای برنامه‌ریزی‌های لازم مناسب نیست و مطلوب است این اندازه‌گیری‌ها در فواصل کمتر مورد بررسی قرار گیرد.

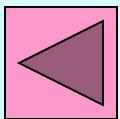

افزایش دانش آموختگان دانشگاه ها

✓ تعداد فارغ التحصیلان دانشگاهی از ۲۳۰۱۹۵ نفر در سال ۱۳۸۰ به ۳۰۰۸۷۳ نفر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است.

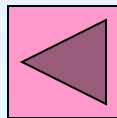
✓ گرچه این وضعیت ناشی از جوانی ساختار جمعیت و افزایش ظرفیت دانشگاه های کشور است لیکن، بررسی این آمار از دیدگاه جنسیتی نکات جالبی را نشان می دهد. به این ترتیب که مقایسه زنان فارغ التحصیل در دوره های عالی در سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ نشان دهنده افزایش حضور زنان در سطوح مختلف آموزش عالی در چند سال اخیر می باشد. به بیانی دیگر تعداد زنان فارغ التحصل دانشگاهی در فاصله سالهای مذکور ۱.۲ برابر و تعداد مردان فارغ التحصیل دانشگاهی ۰.۹ برابر شده است.

نیاز به واحد مسکونی

- ✓ همان گونه که گفته شد میزان ازدواج در کشور رو به افزایش است می توان گفت افزایش ازدواج و تشکیل یک خانواده ی جدید به نوعی نیاز به واحد مسکونی جدید را نشان می دهد با داشتن آمار و ارقام به هنگام از روند افزایش جمعیت و خانوار و واحد مسکونی می توان پیش بینی های مورد نیاز برنامه های توسعه را انجام داد.
- ✓ آمار نشان می دهد تعداد صدور پروانه ساختمانی در نقاط شهری کشور از ۱۵۴۲۵۴ مورد در سال ۱۳۸۰ به ۲۱۱۸۱۳ مورد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. به بیانی دیگر پروانه های ساختمانی در نقاط شهری کشور حدود ۱.۴ برابر شده است.
- ✓ بنابراین به منظور هرگونه سیاست گذاری و سرمایه گذاری در امر مسکن، دسترسی به اطلاعات جدید و به روز لازم و اجتناب ناپذیر می باشد.

تعیین جمعیت تقسیمات کشوری جدید:

تغییرات تقسیمات کشوری یکی از عوامل عمده‌ای است که لزوم کوتاه شدن فاصله سرشماری را نشان می‌دهد

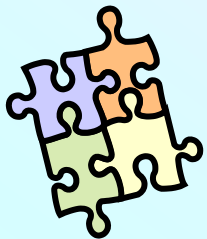
✓ تعداد شهرهای کشور از ۸۸۹ شهر در سال ۱۳۸۰ به ۱۰۱۲ شهر در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است.

✓ در همین دوره تعداد شهرستان‌های کشور از ۲۹۹ به ۳۳۶ شهرستان افزایش یافته است.

✓ تعداد آبادی‌های دارای سکنه کشور در سال ۱۳۷۵، ۶۸۱۲۲ آبادی بوده است که تا سال ۱۳۸۵ به ۶۳۹۰۴ آبادی کاهش یافته است.

✓ بدیهی است تبدیل روستا به شهر یا تشکیل شهرستان‌های جدید عاملی است که موجب تغییرات عمده‌ی جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در شهر یا شهرستان‌های جدید می‌شود.

✓ با توجه به تغییرات سریع در تقسیمات کشوری و افزایش تعداد شهرها و هرگونه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در این امر، اجرای سرشماری در فواصل زمانی ۵ ساله ضروری به نظر می‌رسد.

افزایش دقت برآوردهای جمعیتی

با توجه به لزوم انجام پیش‌بینی‌های جمعیتی برای استفاده در موارد گوناگون از جمله دقت در تعمیم نتایج طرح‌های آمارگیری نمونه‌ای، آمایش جمعیت، انتخابات مجلس و یا ریاست جمهوری و ... انجام سرشماری در فواصل زمانی کوتاه‌تر و دستیابی به اطلاعات جمعیتی به هنگام، دقت در پیش‌بینی‌های جمعیتی را افزایش می‌دهد و می‌توان از نتایج پیش‌بینی‌ها با اطمینان بیشتر استفاده نمود.

ارزیابی برنامه‌های ۵ ساله‌ی توسعه‌ی اقتصادی اجتماعی کشور:

با توجه به این که برنامه‌های توسعه‌ی کشور به صورت ۵ ساله تهیه می‌شوند برای ارزیابی عملکرد هر برنامه و ارزیابی میزان پیشرفت اهداف کمی آن طی سال‌هایی که برنامه در دست اجرا است و همچنین برای هدف‌گذاری بهتر، اجرای یک سرشماری در هر برنامه‌ی ۵ ساله مطلوب به نظر می‌رسد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد مراحل نهایی تهیه‌ی برنامه‌ی ۵ ساله چهارم در سال ۱۳۸۳ انجام شد در حالی که برای ارزیابی برنامه‌ی سوم و هدف‌گذاری در برنامه‌ی چهارم در بسیاری از موارد به نتایج آخرین سرشماری که در سال ۱۳۷۵ انجام شده بود بدیهی است داشتن آمار و اطلاعات به‌هنگام تأثیر مستقیم و مطلوب در برنامه‌ریزی‌های توسعه دارد.

درصد هزینه های سرشماری از محصول ناخالص داخلی در کشورهای مختلف

ایران ۲۰۰۶	ایالات متحده ۱۹۹۰	بریتانیا ۱۹۹۰	نیوزلند ۱۹۹۰	کانادا ۱۹۹۱	استرالیا ۱۹۹۰	شرح
۴۰۶ (میلیارد ریال)	۱۵۸۶.۵	۱۲۴.۰	۹.۷	۱۴۸.۵	۵۳.۴	هزینه های سرشماری (میلیون پوند)
۱۲۰۴۶۶۵ (میلیارد ریال)	۳۴۸۳۱۲۹	۵۷۳۳۴۰	۲۴۶۱۶	۳۳۱۶۰۶	۱۵۴۳۱۰	GDP (میلیون پوند)
۷۰.۵	۲۴۸.۷	۴۹.۹	۳.۴	۲۷.۳	۱۶.۹	جمعیت (میلیون نفر)
۵۷۵۹ (ریال)	۶.۴	۲.۴۸	۲.۸۵	۵.۴۴	۳.۱۶	هزینه های سرانه
۰.۰۳۴	۰.۰۴۷	۰.۰۲۳	۰.۰۴۰	۰.۰۴۵	۰.۰۳۵	هزینه های سرشماری به صورت درصدی از GDP (درصد)

نتیجه آن که

در هر سرزمینی، هرگونه برنامه ریزی و سیاست گذاری، درگرو داشتن اطلاعات وافر و کافی و به روز، درخصوص جمعیت و ویژگیهای جمعیتی آن سرزمین می باشد. با توجه به آنکه در حال حاضر در حال گذار از جامعه سنتی به جامعه مدرن هستیم هرگونه برنامه ریزی و سیاستگذاری بدون توجه به آمارهای جمعیتی جدید و به روزمی تواند صدمات جبران ناپذیری را به سرمایه و ثروت ملی وارد نماید. بدیهی است که با توجه به شرایط کنونی ایران نیازبه نتایج سرشماری در فواصل زمانی کوتاه تر از ۱۰ سال بیش از پیش احساس می شود.

به دلیل تحولات سریع جمعیت و تغییر الگوی
ساخت و ساز مسکن و نیز تغییر تقسیمات
جغرافیایی وسیع در سطح کشور،

بر اساس مصوبه شماره ۲۶۵۸۱/ت/۵۳۷۱۴۷

مورخ ۸۶/۲/۲۴ هیات دولت، مقرر شد

در سال ۱۳۹۰ نیز سرشماری

عمومی نفوس و مسکن به اجرا در آید.

بنابراین اجرای سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰

در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفت.

جاسکس فوائیات از توجہ شما